

„Najpiękniejsza ze wszystkich jest muzyka polska” (J. Reiss)? – prawda czy fałsz – w swojej wypowiedzi podaj przykłady z polskiej literatury muzycznej różnych epok.

Najpiękniejsza ze wszystkich jest muzyka polska?

W momencie ukazania się pracy Józefa Reissa dotyczącej historii muzyki, zaczęto w polskim piśmiennictwie dowartościowywać muzykę polską. Centrum muzyki nigdy nie znajdowało się w Polsce, co doprowadziło do tego, iż ludzie uważali, że nasza muzyka nie jest na tyle dobra, aby mogła być rozpowszechniana. Po dziś dzień doświadczamy takiego założenia, iż wszystko co jest ogólnie przyjęte za znane musi być piękne i wspaniałe. Natomiast muzyką czy szerzej mówiąc- sztuką, która jest mogłoby się powiedzieć jest przeciętna, nie warto się nią interesować i poznawać. Lepiej wybrać coś popularnego, co jest przyjęte za dobre czyli właściwe. W mojej pracy pragnę dowieść, iż muzyka polska jest przepelniona bogactwem jakie znajduje w sobie piękno muzyki klasycznej, podając przykłady różnych kompozytorów danych epok.

Polska muzyka zapisała na swoich kartach nazwiska wielu znakomitych Polaków, którzy ją tworzyli. W tym miejscu pragnę odnieść się do pierwszej z epok w której można zauważyć wejście muzyki polskiej. Przywołam tutaj przykład „Bogurodzicy” czyli hymnu narodowego, została przyniesiona do Polski wraz z chrześcijaństwem, które zostało potwierdzone chrztem Mieszka I. Nie znamy autora tego hymnu, natomiast znanym z imienia kompozytorem polskim był **Wincenty z Kielczy** - dominikanin, autor „Dies adest celebris” napisanego ok. 1255r. Na cześć polskiego biskupa Stanisława. W okresie średniowiecza tworzył także Mikołaj z Radomia, wszystkie jego utwory są trzygłosowe, nie ma w nich izorytmii, natomiast można zauważyć obecność imitacji. Oprócz trzech par części mszalnych, zachował się efektowny „Magnificat”- składa się z 12 ustępem, natomiast tekstem opatrzony jest tylko głos górny, w wykonaniu mogły więc brać udział instrumenty.

W okresie renesansu głównym centrum muzycznym kraju był Kraków, dzięki założonej przez króla Zygmunta I kapeli królewskiej. W związku z rozwojem muzyki, ożywiono rozwój drukarni muzycznych w całym kraju. Polscy twórcy tego okresu to m.in. **Wacław z Szamotuł**, czy też **Mikołaj z Krakowa** - komponowali oni wokalną muzykę kościelną. Największym osiągnięciem było opracowanie 150 psalmów przez **Mikołaja Gomółkę** do polskich przekładów wybitnego poety Jana Kochanowskiego. Melodie są dziełem niezwykłym, zarówno ze względu na polskie teksty Kochanowskiego (łącznie motywy religijne, filozoficzne czy nawet osobiste), jak i muzykę Gomółki. Wpisują się też w postulaty panującej wtedy w Polsce reformacji. *Melodie na Psalterz Polski* stały się użytkową literaturą modlitewną uznawaną zarówno przez katolików, jak i protestantów. W epoce renesansu była to jedna z największych przemian w muzyce kościelnej – obok wszechobecnej łaciny w Kościele pojawiły się języki narodowe. Melodie cechuje prosta budowa zwrotkowa, poszczególne głosy utrzymane są w średnim rejestrze tak, żeby każdy mógł je z łatwością zaśpiewać, oparte są na technice nota contra notam (dosłownie nuta przeciw nucie), polegającej na prowadzeniu wszystkich głosów kompozycji w takich samych wartościach rytmicznych. W rytmice kompozytor starał się zachować wierność akcentacji języka polskiego. Wszystko to sprawiało, że „prości domacy” nie mieli problemów z ich śpiewaniem.

Kolejnym przykładem wspaniałej muzyki polskiej jest postać **Mikołaja Zielińskiego**, który w epoce baroku komponuje „Offertoria et Communiones totius anni” przeznaczonego na cały

rok kościelny. Stosuje technikę polichóralną, charakterystyczną dla szkoły weneckiej, idealnie przedstawiają naśladownictwo echa.

Przechodząc do scharakteryzowania epoki baroku, należy w tym miejscu skupić się na pojawieniu się w tym czasie nowego gatunku muzycznego- operze.

Opera - pojawiła się w Polsce za sprawą królewicza Władysława Wazy już w 1628 roku. Na dworze króla Zygmunta III wystawiono wówczas "idyllę rybacką" nieznaną dzisiaj autorów, zatytułowaną Galatea. Jednak dopiero **Stanisław Moniuszko** stworzył polską operę na najwyższym poziomie. Halka z 1848 roku, wystawiona w nowej wersji oraz Straszny dwór to najważniejsze jego dzieła, łączące wysokiej klasy europejski warsztat kompozytorski z narodowymi treściami. Warszawa była po Florencji, Rzymie, Mantui i Bolonii piątym miastem, w którym prezentowano ten nowy gatunek muzyczny. Świetność operze w Polsce przywrócił m.in. król Stanisław August Poniatowski. W tym czasie, w drugiej połowie XVIII wieku wielu kompozytorów pisywało utwory patriotyczne, związane z ówczesną sytuacją Polski.

Epokę romantyzmu w polskiej muzyce poprzedza działalność kompozytorów rozwijających formy pieśniarskie i fortepianowe. Pierwszą polską symfonię napisał Jacek Szczerkowski, natomiast najwybitniejszym kompozytorem epoki romantyzmu jest wszystkim znany **Fryderyk Chopin**. Zalicza się on do jednych z największych, najbardziej oryginalnych i nowatorskich kompozytorów w historii. Uderzająco odrębny styl Chopina, rozpoznawalny już po kilku akordach, jest wewnętrznie bogaty i zróżnicowany. Dość powierzchowny w swoim pierwotnym modelu styl brillant przybrał pod palcami młodego Chopina postać wyjątkowo szlachetną i uduchowioną, czego przykładem są dwa Koncerty fortepianowe (f-moll i e-moll) oraz Wielki Polonez Es-dur. Chopin jest wielkim mistrzem melodii, zarówno w jej prostej, bardzo śpiewnej postaci, jak i w bardziej skomplikowanych, ornamentalnych i figuracyjnych liniach. Ale jest też jednym z najsubtelniejszych i najbardziej nowatorskich mistrzów harmonii. Znacznie rozluźnił klasyczne zasady tonalne, rozwinął nowe sposoby łączenia akordów, stosował śmiało modulacje, szybkie, zaskakujące zmiany tonacji, wprowadzał nowe skale, m. in. pochodzenia ludowego, w nowy sposób wykorzystywał dysonanse.

Kolejnym przykładem mogą być także „Wariacje na temat LA CI DAREM LA MANO”. Jest to pierwszy koncertowy utwór Chopina na fortepian i orkiestrę. Po ukazaniu się w druku wywołał entuzjastyczną ocenę R. Schumanna. Tematem melodii jest jedna z najpiękniejszych melodii Mozarta- melodia duetu Don Juana i Zerliny z opery Don Juan. Po orkiestralnym wprowadzeniu fortepian podejmuje temat, na koniec introdukcji orkiestra gra 8-taktowy motyw tematu, który będzie występował pomiędzy poszczególnymi wariacjami. Wariacje traktowane są figuracyjnie, ornamentalnie.

W tamtym okresie doskonale znane były również polonezy **Michała Ogińskiego**. Należy do gatunku polonezów melancholijnych (a więc nie jest tańcem użytkowym, lecz stylizowanym), powstałego w okresie sentymentalizmu, kiedy w całej Europie styl klasyczny zaczął ustępować miejsca romantyzmowi. Jako utwór muzyczny, polonez "Pożegnanie Ojczyzny" wywarł duży wpływ na innych kompozytorów.

Kolejną ważną postacią o której należy wspomnieć jest **Henryk Wieniawski**. Przykładem jego twórczości może być "**Koncert fis-moll**" pod względem zastosowanych środków nie wychodzi poza styl epoki, w której powstał. Jednak pomimo to zdumienie budzi fakt, że utwór został skomponowany przez 17-letniego wówczas kompozytora. Bez wątpienia ogromny wpływ na styl kompozycji Wieniawskiego miały takie osobowości, jak Niccolò Paganini. „Siła, z jaką p. Wieniawski porывa słuchaczy ma w sobie coś szatańskiego, coś ognisto-chmurnego. Raz pięści nas swoją muzyką a raz szczybie, marzenie miesza się z pożądaniem, porównanie między prosić a wymagać, modlić się a bez pokory. Słowem obrzuca barwę cudowności.”

Ponieważ Wieniawski był przede wszystkim wykonawcą, jego kompozycje obejmują wyłącznie muzykę skrzypcową. Przykładem może być tutaj Kujawiak a-moll - to właśnie w nim zamknięte są jednocześnie wysokie wymagania techniczne i kwintesencja tego, co nazywamy polskością w muzyce. Kujawiak pokazuje też typową dla tego tańca melodykę i nade wszystko pełne melancholii oblicze, dzięki rytmice typowej dla takiej muzyki. W muzyce Wieniawskiego można znaleźć wszystko, co wyznacza granice wirtuozostwa. Wymagające niezwyklej biegłości palców szybkie przebiegi (gamy, pasaże), liczne skoki, arpeggia, a także różne sposoby operowania smyczkiem, jak gra drzewcem (spiccato), czy flażolety. Muzyka wirtuozowska stanowiła nieodłączny element muzyki XIX wiecznej.

Karol Szymanowski, przedstawiciel epoki Młodej Polski - wszechstronny kompozytor muzyki scenicznej i koncertowej. Jego muzyka sięga głęboko do polskiego folkloru. Jego twórczość dzieli się na trzy fazy:

- * faza dojrzewania twórczego, poszukuje siebie w muzyce i sposobu w jaki chce ją przekazać
- * okres inspiracji kulturami orientalnymi i antycznymi (Operę *Król Roger*)
- * zwraca się w stronę polskiej ludowości, folkloru, szczególnie podhalańskiego.

Szymanowskiemu nie można odmówić talentu melodycznego, znajomości technik wariacyjnych, śmiałych niekiedy poszukiwań harmonicznch czy pianistycznego wirtuozostwa. W młodzieńczym okresie twórczości kompozytora najbardziej osobisty charakter mają pieśni do słów Kazimierza Tetmajera, czy Jana Kasprowicza. Zdradzają one w jakim kierunku będzie zmierzać ekspresja twórcza Szymanowskiego. Charakteryzują się one kontemplacyjnością, metafizyką, nastrojowością, pesymizmem. Kompozytor był świadomy, że jego niezwykle emocjonalna osobowość domaga się dla przeciwwagi mocnego oparcia w czynniku intelektualnym.

Dzisiejszy słuchacz przeszedł już długą drogę umuzykalnienia i uwspółcześnienia, jednak muzyczny język Szymanowskiego nie powinien wprowadzać trudności w odbiorze jego muzyki. Muzykę Szymanowskiego śmiało można nazwać stałym dążeniem ku szczytom.

Przechodząc już do opisu i scharakteryzowania ostatniego twórcy wspaniałej muzyki polskiej, pragnę przywołać postać awangardzisty - **Krzysztofa Pendereckiego**. W tym miejscu pragnę podać przykład znakomitego *Quarteto per archi* dedykowanego zaprzyjaźnionemu kłopiście Julianowi Zarzyckiemu. Kwartet rozpoczyna się szmerami i efektami perkusyjnymi, wśród których coraz częściej pojawiają się dźwięki o wyraźnej wysokości ale grane w rozmaitym rejestrze i zmieniającą się artykulacją. Zaraz po tym następuje stopniowe wyciszenie muzyki. Ważnym elementem jest dynamika. Przechodzi ona od fff do ppp, stając się wyznacznikiem wyrazowości. Natomiast inne elementy traktowane są drugoplanowo i marginesowo.

Dzieje muzyki polskiej znacznie się wzbogaciły, z jednej strony na skutek lawiny odkryć wielu dzieł dawnych mistrzów, a z drugiej strony dzięki cennemu dorobkowi kompozytorów współczesnych. W tym miejscu pragnę również zaznaczyć, iż nie każdemu wiadomo, że muzyka miała w minionych wiekach karty o niezwyklej świetności, kiedy do Krakowa, a później Warszawy zjeżdżali bądź to na naukę, bądź w poszukiwaniu sławy wielcy artyści z różnych krajów Europy, a utwory polskich kompozytorów drukowane były za granicą w zbiorach zawierających najwybitniejsze dzieła ówczesne.

Świetność muzyki polskiej, jej piękno i ogromne bogactwo stanowią swoiste odzwierciedlenia potęgi i splendoru naszego kraju. Wychwytuując nowe zjawiska w twórczości polskich kompozytorów, trzeba stwierdzić, że większa część kompozytorów pozostała w kręgu wcześniej obranej estetyki, tworząc dzieła, które potwierdza aktualność zadeklarowanej niegdyś postawy, rozszerzając skalę z duchem czasu. Muzyka wyróżnia się bardzo staranną, wręcz jubilerską robotą kompozytorską, odnoszącą się jednak do wyłącznie

do brzmiących dźwięków, a nie do pisanych nut. Jest to pieśczożliwa troska o piękno detalu, o jasności rysunku melodycznego i przede wszystkim skromności człowieka ofiarowującego innym tylko tym, co potrafi zrobić najlepiej.